

Шкода, якої завдає російське керівництво своєму народові, розпочавши війну з Україною, – найбільша з усіх, яких могли б завдати Росії будь-які її найлютіші вороги. Адже вона стала країною-ізгоєм, від якої відвертається весь світ. виправити цю ситуацію можуть лише серйозні зрушення у свідомості самого російського суспільства» [1, с.14].

Таким чином, характеризуючи війну як форму соціального конфлікту, можемо стверджувати, що вона є його крайньою формою і має на меті насильницьке відчуження як предметів безпосереднього споживання, так і засобів виробництва. У той же час російсько-українська війна, на думку провідних українських філософів, є фактично «війною світів», адже фактично нині Збройні сили України боронять цінності західної цивілізації від зазіхань очільника «острова комунізму», який чомусь вважає звичною практикою визначати цивілізаційний розвиток власних сусідів.

Список використаних джерел

1. Війна і суспільство. Круглий стіл «Філософської думки» Філософська думка. 2015. № 1. С.5-60.
2. Сорока А.Б. Социальный конфликт и вооруженный конфликт: первопричина и следствие. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. №2. С.126-128.

Безруков Сергій Ігорович

аспірант кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ФІЛОСОФІЯ СУСПІЛЬСТВА ХХІ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ «ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ»

Питання спрямування і раціональності вибору та дії, є генеральним завданням і метою «поведінкової економіки». На думку Н.Г. Ушакової та І.І. Помінової [3], поведінкова економіка здатна подолати хаос та невизначеність в сфері індивідуального вибору, вона в першу чергу спирається на рух у напрямі досягнення високого рівня когнітивно-психологічних модусів суб'єкта економіки та суспільного життя.

Досягнення такого рівня можливе виключно за умови наявності в цьому суб'єктові певного рівня культури, як загальної, так і специфічної – інформаційної, в тому числі, в ситуації активного впливу трансформованої суспільної освіти, культури, виховання, в першу чергу, високим ступенем володіння комунікативними вміннями й навичками, які культивують розвиток особистості (особливо в ситуації тотального впливу соціальної інформації), активуючи стан її залучення до вирішення нагальних питань, як суспільного, так й соціального рівня.

Мається на увазі ідеал сучасної людини – мислити й діяти не тільки в інтересах самозабезпечення, самодостатності, але й з урахуванням стану і відносин у середовищі – суспільному, соціальному та природному, в першу чергу, в напрямі позитивної соціально-духовної синергії.

Ідеологи поведінкової економіки вважають, в цьому сенсі, що ідеал раціональності (яка, свою чергу притаманна виключно «людині економічній»), має враховувати також можливість ірраціональних виявів свободи, волі й соціальної дії, в життєдіяльності реальної людини; вони доводять реальність такої можливості через приклади ірраціональної поведінки людей.

Людвіг фон Мізес постулює це певним чином: «...Людська діяльність завжди необхідно раціональна...Кінцева мета діяльності завжди полягає в задоволенні певних бажань людини, яка діє. Оскільки ніхто не в змозі замінити власні суб'єктивні оцінки суб'єктивними оцінками чинного суб'єкта, безглуздо поширювати свої судження на цілі та бажання інших людей...» [1]. Це дуже важлива позиція – вона допускає можливість одночасного виявлення споживачем благ та послуг, як раціональності, так і ірраціональності.

У даному контексті нам видається важливим навести висновки Річарда Роулза стосовно стану прав і свобод громадян у посттоталітарних суспільствах [2]. Дослідник робить детальний факторний аналіз розподілу населення посттоталітарних держав стосовно їхнього сприйняття цінностей індивідуалізму, колективізму, вираження ним амбівалентної позиції, спираючись на дослідження Центру із вивчення суспільної політики, «Барометр Нової Європи», 2004 [2, 233].

Це дослідження прямо відноситься до нашого матеріалу, перш за все, в аспекті співвідносин цих людей з поведінковою економікою. «Колективістами» визнані ті, хто підтримує колективістські альтернативи, їх налічується 43 %. Ці люди схвалюють процес вирівнювання доходів, державну власність на підприємства й державні гарантії безпечного матеріального рівня, вони віддають перевагу стабільній роботі з невисоким рівнем зарплати на противагу добре оплачуваній, але менш надійній та сталої [2, 234].

«Індивідуалістами» позначені 33% опитуваних. Ці люди схвально сприймають пропозиції відносно можливостей покращити рівень життя на основі власних зусиль, що допускає наявність ризиків у індивідуальному забезпеченні добробуту [2, 234].

«Амбівалентними» є 24% громадян, які, одночасно вважають, що держава та/або особистість мають бути відповідальними за добробут.

Ще дуже важливим висновком є положення про те, що «індивідуалісти» мають досить високий рівень освіти, є більш активними споживачами благ й послуг. Відповідно ці громадяни є активними учасниками поведінкової економіки.

Розробники лібертаріанського патерналізму враховують ці суспільно-соціальні тенденції, маючи на увазі «підштовхування» індивіда до об-

рання «раціональної» поведінки в якості пріоритетної, що на їхню думку, актуально адекватно враховує сучасний комплекс суспільних вимог до особистості одночасно з впливом настанов поведінкової економіки як на загальну суспільну ситуацію, так і соціально-економічні відносини в умовах плінності суспільних й соціальних орієнтирів, ідеалів й цінностей.

На нашу думку, це є виявом сучасного розуміння соціальної свободи, що зазнає багато ризиків і викликів, особливо в умовах політичної та економічної нестабільності.

Також у цьому аспекті має непересічне значення (стосовно розширення меж можливостей людини – споживача, його повноцінного вибору) рівень розвитку суспільних свобод, демократії, в цілому, громадянського суспільства, що в ньому індивідуальне благополуччя й соціальна безпека є прерогативами суспільного поступу.

При цьому треба розуміти, що в умовах сучасного демократичного суспільства має місце «когнітивна» революція, яка вимагає, щоб індивідуальний розум та емоції тенденційно узгоджувалися з суспільно-соціальними настановами й рухами - у напрямі синергійного розвитку людини й середовища.

Лібертаріанський патерналізм наголошує на тотожній ідентифікованій узгодженості методологічного індивідуалізму (лібертаріанство) й колективізму (патерналізм), практикуючи соціальні технології (наджинг), які дозволяють підвищити рівень соціальної «чутливості», емоційної й когнітивної емпатії, проєктивним чином спрогнозувати можливі негативні наслідки нерационального вибору.

Основним критерієм щодо розрізнення цих методологічних й світоглядних позицій, є співвідношення раціональності й ірраціоналізму, меж свободи й відповідальності.

В цьому аспекті є вираженою позиція лібертаріанського патерналізму, яка забезпечує ідентифіковану й інтегровану синергію споживачів благ, послуг та структур – державних і недержавних, в сенсі одночасного розширення меж свободи громадянина та вмотивованих і алгоритмізованих пропозицій від «архітекторів вибору», які здатні забезпечити високий рівень інформаційної обізнаності соціуму, повноцінне консультування з приводу обрання індивідом життєвої стратегії й тактики, що є придатними в аспекті забезпечення як індивідуального добробуту, так і в напрямі сприяння стабільному суспільно-соціальному розвитку.

Філософія сучасного суспільства, його економіки й соціального життя, сьогодні активно трактує феномен поведінкової економіки, що вона, у першу чергу, спрямована на людину «економічну», яка керується в своїй соціально-економічній діяльності, насамперед, раціональними мотивами. При цьому допускається відхилення від раціональної поведінки, у випадку, коли людина здійснює ірраціональні вольові вияви, викликані певними радикальними умовами – стосовно здоров'я, добробуту, обмеження особистісної свободи.

Ці моменти підсилюються невизначеністю на ринку споживання благ та соціальних послуг, загальним кризовим нестабільним станом суспільства, певною нерозвиненістю соціально-психологічної культури людини, засиллям зманіпульованої інформації споживацького типу, тотальним впливом на вольовий вибір індивіда надпотужним впливом бізнесових структур та ін. факторами й чинниками.

В якості сучасної методології й практики поведінкової економіки, лібертаріанський патерналізм пропонує адекватні форми впливу на особистість в напрямі її ідентифікованого раціонального вибору – у напрямі соціально-економічних дій та рухів, оптимальних стосовно життя, здоров'я, добробуту, людини, стратегії й тактики поведінки, у першу чергу, в сенсі «підштовхування» індивіда до найбільш вдалих для нього рішень.

Лібертаріанський патерналізм наполягає на тому, що людина повинна мати на увазі, перш за все, довготермінову вигоду (у вигляді добробуту та ін. – Автор), при цьому обмежено керуватися тимчасовими мотивами, настановами, орієнтирами, які мають переважно ірраціональну природу.

Для цього людина має пролонговано підвищувати рівень загальної культури, інформаційної, зокрема, бути свідомою в своїх діях стосовно загальної безпеки – суспільної, природної, одночасно фокусуючи увагу на важливість раціонального ставлення до власного здоров'я, своїх стосунків зі світом споживання – матеріальних і духовних благ, соціальних послуг.

Список використаних джерел

1. Мизес Л. Человеческая деятельность. Челябинск: Социум, 2008. 356 с. С.28
2. Роуз, Річард. Як розуміти посткомуністичні перетворення. Підхід «із глибини» / Пер. з англ. В. В. Вишневого. К.: Укр. Письменник, 2012. 317
3. Ушакова Н. Г., Помінова І. І. Поведінкова економіка в парадигмальній структурі сучасної економічної теорії. Бізнесінформ, №9, 2019. С. 1-14

Шейко Сергій Володимирович

кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету.

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСНУВАННЯ ТА СУТНОСТІ ЛЮДИНИ В ПРОСВІТНИЦТВІ

Філософсько-концептуальні основи французького Просвітництва відображають соціально-моральні основи людського буття. Згідно з творцями Просвітництва, гуманність – це головна добродієвість, а всі інші моральні чесноти – похідні від неї. На думку засновника французького Просвітництва XVIII ст. Вольтера, загальним принципом будь-якої моралі є положення: «якщо ти маєш сумнів, утримайся від дії, як справедливої